

Zanten.

II/6 Een nieuwe Variante van « Unibos »

Over het "Versus de Unibove" uit de XIe eeuw, de oudste, gekende variante van een, in Europa zeer verspreid vertelsel, — in Vlaanderen best gekend door de variante "Pachter Eentand" uit de verzameling "Vlaamsche Volksvertelsels van Alf. De Cock en Pol de Mont" — hebben wij terloops gesproken in onze lezing op de laatste algemeene vergadering van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen(1).

Door een gelukkig toeval is de volgende onuitgegeven Oostvlaamsche variante van dit thema in ons bezit gekomen.

Van twee Gebroers.

Er waren eens twee gebroers, de eene was arm en de andere was rijk. De rijke had tien koeien en de arme had maar een mutteken. De arme moest zijn mutteken dood doen, zoo arm was hij. Hij ging 't vel bij den huidvetter naar de stad verkoopen.

Hij moest door een heel groot bosch gaan. Opeens hoorde hij roovers komen. Hij klom op een hoogen boom. Juist kwamen de roovers onder dien boom geld tellen. Jan werd zoo eeuwig benauwd, dat hij zijn vel liet vallen. De roovers, die niet wisten of de duivel hen kwam halen, liepen weg en lieten het geld achter. Jan was zoo eeuwig kontent, dat hij al zingende naar huis trok.

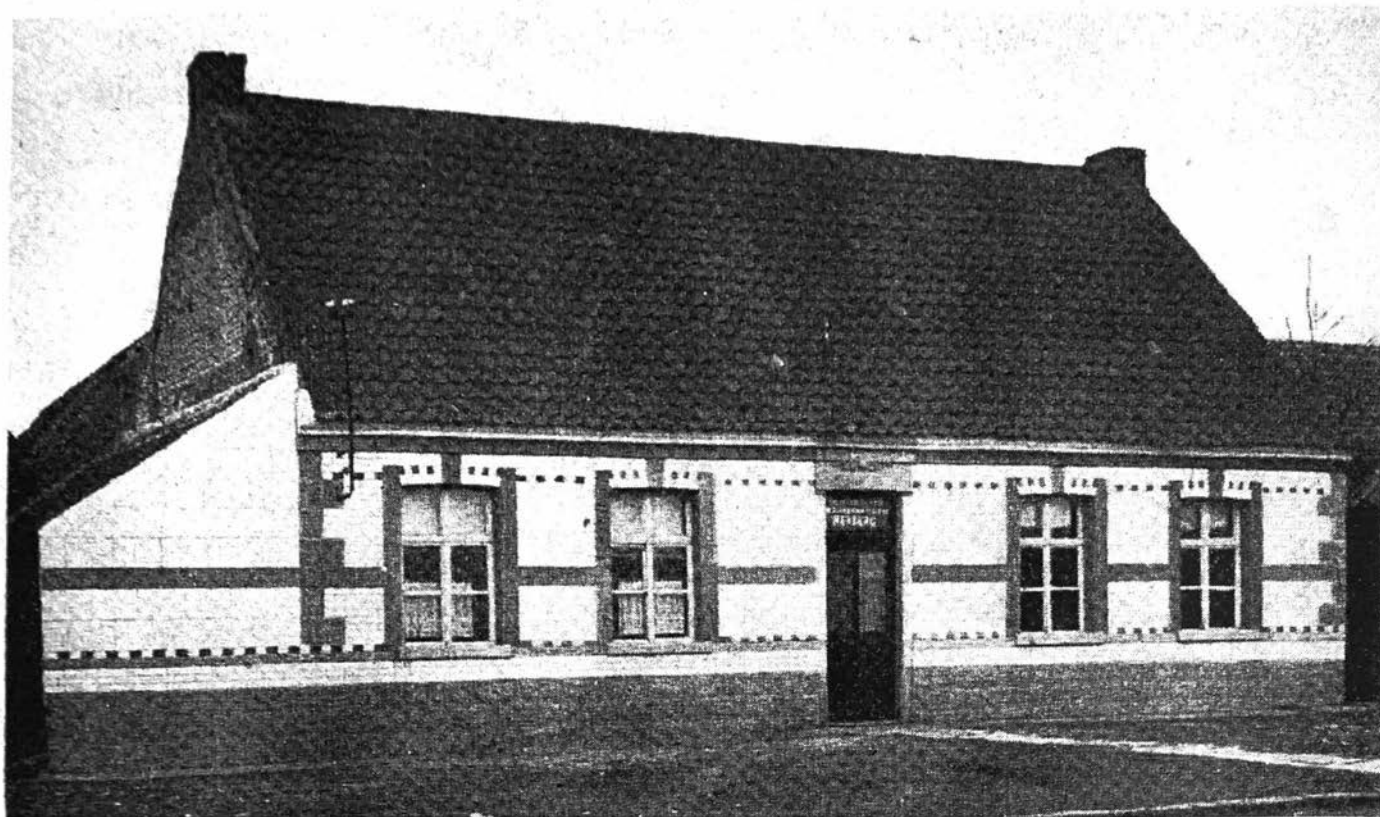
't Was in den tijd, dat ze 't geld nog met een mande moesten meten, Jan, die natuurlijk zulke dingen niet had, zond zijn vrouw bij zijn broer om den geldliter.

Als de vrouw 't mandje terugbracht vroeg Jan 's broeder:
"Maar vanwaar komt dat geld?"

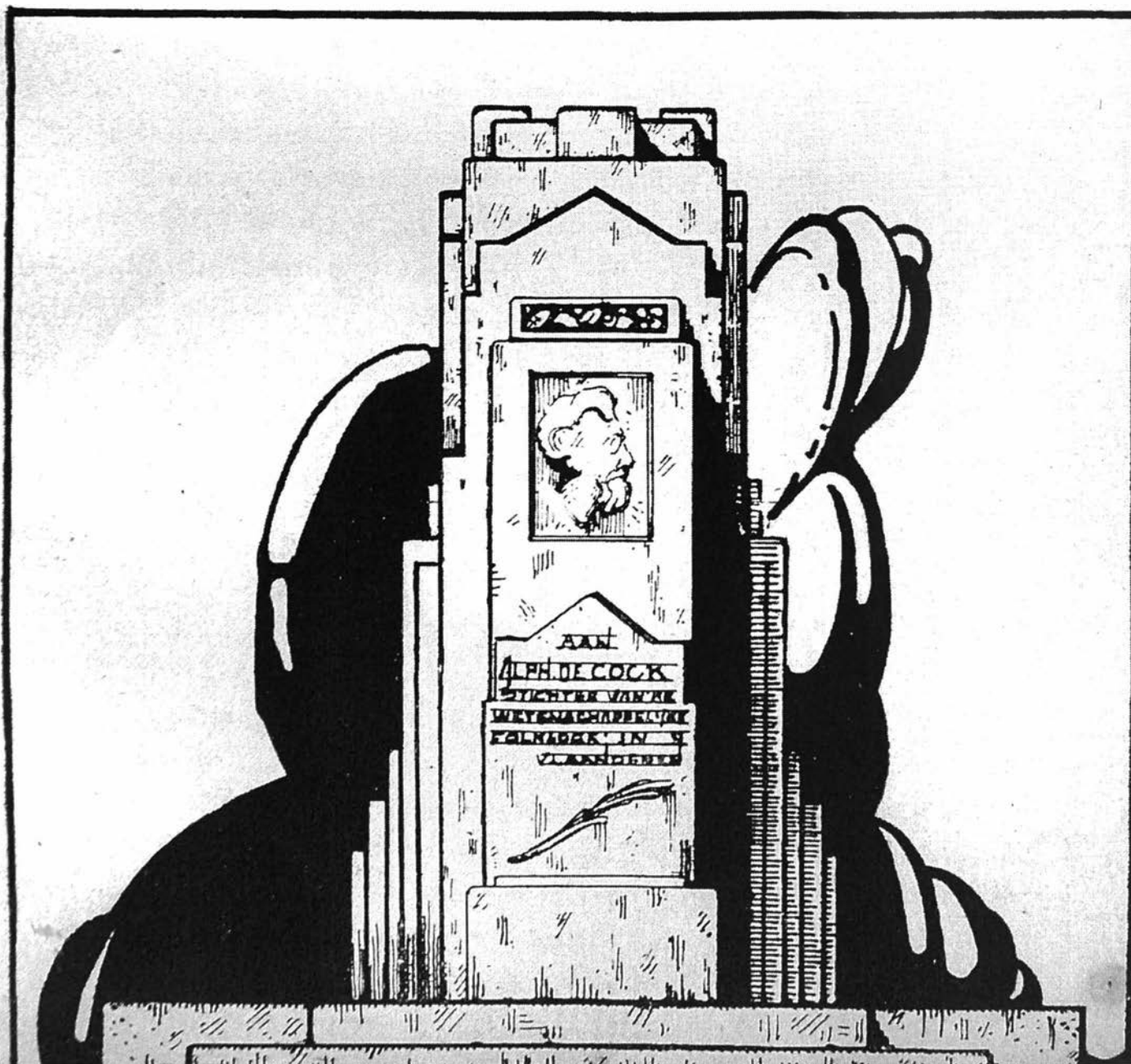
"Mijn man heeft 't velleken van onzen mutten verkocht en er zooveel franken voor ontvangen als er haren op 't vel stonden." 'k Zal dan ook maar een koe dood doen, peinsde

(1) Zie Oost-Vlaamsche Zanten, 3 Jaarg., no 1, bladz. 6.

Alf. De Cock hulde.

Het geboortehuis van Alf. De Cock te Herderssem.

de rijke. Zoo gezegd, zoo gedaan. Hij trok met 't vel naar de markt en riep : " Hier, een schoon vel te koop ! „ De koopers kwamen af. " Hoeveel moet ge hebben ? „ vroeg een koopman. " Voor dat vel moet ge mij den prijs van de markt betalen, dus zooveel franken als er haren op staan. „

" Dat is iemand die zot is, 't komt allemaal bij den oorlog. „

De rijke ging kwaad naar huis. 'k Zal die kerel wel straffen, peinsde hij.

Twee dagen later kwam hij zijn broer tegen " Ha, schavuit „ riep de rijke, " 'k zal u vinden, dezen nacht kom ik u den kop afkappen „.

Jan ging naar huis en 's avonds zei hij tegen zijn schoonmoeder : " Ik heb een malsch bed, slaapt gij daarin, ik slaap in 't uwe „.

's Nachts kwam Jan 's broer af en kapte de oude vrouw den kop af.

Jan nam een korf eieren en de oude vrouw en trok ermee naar de markt. Hij zette den kop of 't lijf en daarnevens den korf eiers. Dan ging hij achter een kraam staan, om af te spieden wat er zou gebeuren.

Daar kwam een heer. — " Hoeveel kosten die eieren ? „ vroeg hij. De vrouw zei natuurlijk nog kik nog mik. " Hoeveel kosten die eieren, vraag ik u ? „

De vrouw zweeg natuurlijk nog altijd.

" Niet slapen ! „ zei de man en gaf de vrouw 'ne klop op den kop. De kop rolde wel tien meters ver. Jan sprong van achter het kraam. " Mijn moeder vermoord ! „ zei Jan ; " Ge weet toch wel dat oude-wijve-koppen niet vast staan. „

"Zwijg „ smeekte de man, " 'k zal u duizend frank geven „. Jan nam het geld aan, stak het lijk weer in den zak en ging naar huis. Onderweg moest hij voorbij een kerk. Hij plaatste zijn moeder in den biechtstoel en ging den pastoor halen.

De pastoor kwam om de biecht te hooren. " Wat hebt gij gedaan ? „ vroeg de biechtvader. De vrouw kon natuurlijk niet antwoorden. De pastoor vroeg en hervroeg en kreeg geen antwoord. Hij kwam uit zijn stoel en wilde de vrouw uit den biechtstoel trekken, maar nauwelijks had hij ze aangeraakt of de kop rolde vóór zijn voeten.

“ Ha ! hi ! mijn moeder is dood, ge weet wel dat oude-wijve-koppen niet vast meer staan ! „

“ Zwijg „, zei de Pastoor, “ ik zal u duizend frank geven. „

Jan trok blij naar huis.

Op zekeren dag kwam de rijke met zijn knecht Jan tegen.

“ Nu hebben wij u, hé, schelm ! „, riepen zij. Ze namen Jan vast en staken hem in een baal. “ We zullen hem gaan verdrinken in de Roode zee „, riep de rijke.

Ze wierpen de baal op den oever van den put, dien men de Roode zee noemde, en gingen in den omtrek steenen zoeken om de baal te doen zinken.

Ondertusschen lag Jan in die baal te kermen “ Ai, ai, laat mij hier uit ! „, Juist kwam daar een herder met schapen.

“ Waarom hebben ze u in die baal gestoken ? „, vroeg hij.

“ Ai, ai, nu willen ze mij koster maken en ik kan geen woord Latijn „, kermde Jan. “ Als 't maar dat is „, zei de herder.

“ och, dat wil ik in uwe plaats doen, „, Jan kroop uit den zak en de herder erin. “ Houd u maar stil, ze zullen straks komen, „, riep Jan en hij vertrok met de kudde.

De rijke met zijn knecht, kwamen en wierpen den zak in 't water. In 't naar huis gaan ontmoetten zij Jan met zijn schapen. “ Wat beteekent dat met u, schelm ? „, vroeg zijn broeder. “ Ja, 'k heb hier een heele kudde schapen en hadt ge mij nog wat verder geworpen, ik had een kudde koeien vast, „

“ Kom mee „, fluisterde zijn broeder tot den knecht, en ze gingen naar de Roode zee. “ Springt eerst in 't water en als gij een kudde ziet roept mij dan ! „, zei hij tegen zijn knecht.

Deze sprong in 't water. “ Kom ! kom ! „, riep hij “ hier is een kudde paarden, schapen, koeien „

De rijke sprong in 't water en beiden verdronken.

— —

Dit vertelsel werd opgeteekend in 1917, door den heer A.D.K., onderwijzer te Hamme, uit den mond van een twaalf-jarigen volksjongen ; een “ verteller „, die nog meer andere vertelsels kende.

Deze variante is merkwaardig onder meer dan één opzicht. Vooreerst geeft zij een typisch voorbeeld van “ verving van vertelsels : In de gekende varianten, waarin het motief voorkomt van de doode vrouw, die een tweede maal

“gedood „ wordt en door den vermeenden moordenaar betaald, volgt als tegenhanger het motief dat de afgunstige rijke op zijn beurt moeder of vader doodt om er ook veel geld voor te bekomen; en het is maar nadat de rijke ondervonden heeft dat hij door zijn tegenstrever wederom werd beetgenomen dat hij komt om zich te wreken en den “ arme „ in 't water te werpen. In onze Hamsche variante ontbreekt het motief dat ook de rijke zijn moeder doodt, daarentegen werd het motief van den moord op de doode vrouw verdubbeld : De doode vrouw wordt het hoofd afgeslagen op de markt en dan nog eens in den biechtstoel. Het verdubbelen en het verdrievoudigen van bepaalde sprookjesmotieven is een verschijnsel, dat meermaals voorkomt in de volksliteratuur.

De medegedeelde variante is ook typisch “ Vlaamsch „. In dit geval bedoelen wij door Vlaamsch, een karakteristieke combinatie van Germaansche en Romaansche elementen. De inleidende episode met het vel van de koe, eigen aan de meeste Fransche varianten van Unibos is onbekend in Duitschland ; — het motief van de doode vrouw komt in Frankrijk, in verband met dit thema, niet voor, maar is zeer verspreid in Duitschland.

M. DE MEYER.

Gentsche Kinderrijmpjes en Volksliederen.

II/7

1. A. B. C.

De katte die gaat mee
Den (h)ond blijft thuis,
“ Tjiep „ zei de muis
En de vogel vliegt op 't huis !
(Of : In het schotelhuis, ook vogelhuis.)

2. Op eenen nieuwjaarsavond,

De bakker sloeg zijn wijf,
Al met een houte pale
Zoo deerlijk op heur lijf !
Wat zullen wij heur * geven *(of hem)
Al veur heur ** nieuwejaar ? **(of zijn)

Twee kindjes in de wiege
 En bei mee krullekens haar }
 of
 Een kindje in de wiege }
 Al met gekroezeld haar }
 Hoe gaan we dat kindje heeten

Jasbaard (of Jaspard)

Scheer mijnen baard,

Scheer hem schoone

Veur een kroone,

Scheer hem net

Veur een plaket,

Scheer hem rond

Veur nen roggen peerdenstr..... !

3. Op mijn deurke staat er een schreefke
 En kom ik thuis, ik vaag het uit,
 Die niets en heeft en kan niets geven,
 Want 't is al veel te slechte tijd.

4. Jantje komt, Jantje komt,
 Jantje de lanteerneman,
 Vroeg en laat,
 Op de straat,
 Om te zien hoe alles gaat !

Opmerking bij 4) Werd door de kinderen gezongen om den lantaarnaansteker bij het uitoefenen van zijn ambt te "treiteren", (Nota P.D.K.)

5. Er zaten twee begijntjes te naaien
 En ze spraken zoo geerne van Jesuken,
 Jesuken was hunne beste vriend,
 Zij bezaten nog elk een appelken,
 En zij smeten die beiden in 't vier,
 Eentje alhier,
 Eentje aldaar,
 Eentje op Onze Lieve Vrouw haar autaar ;
 Is hij gebroken, we zullen hem maken,
 Met wat steenen en wat stokken ;
 Waar zullen we die steenen en die stokken gaan halen?
 Ginder verre

Aan die blauwe sterre,
Waar dat Jesuken en Johanneken begraven zijn,
Jesuken en Johanneken
Speelden zoo geere met 't lammeken ;
Aan Maria's voetjes
Waren zij zoo zoetjes.
Wie zal ze leeren ?
Onze Lieve Heere,
Wie zal ze onthouwe ?
Onze Lieve Vrouwe.
Wie zal er de misse doen ?
Pietje met zijnen grooten hoed,
Die al de menschen den dood aandoet !

6. En al die van mij klappen (1)
Die deugen nog veel min
Ik heb van gheel mijn leven niet gedeugen
En 'k ben 't nog niet van zin,
En al die van mij klappen
Die deugen nog veel min !

1) kwaad spreken.

7. Moeder koopt mij op de foore
Eenen ring voor mijne hand,
Een paar slingers voor mijn ooren
't Is de mode en z'is plezant.
Wilde van de mode zijn
Krinoliene, Krinoliene (bis)
Krinoliene dat is fijn !

8. Mietje lief, ge moet niet treuren
Zeg mij wat u pijn aandoet,
Is 't een kleed met vele kleuren
Is 't een sjal of eenen hoed ?
— Dit zal niet mijn hart verblijden
Moeder 't zal wat anders zijn
Maar wilde gij mijn hart verblijden
Zeg dan dat Jan mijn man mag zijn ?

(Wordt voortgezet)

Em. ANDELHOF.